

170. VÝROČÍ LESNICKÉ ŠKOLY V ÚSOVĚ

Vznik první veřejné lesnické školy na Moravě. Lesníci knížat z Liechtensteinu položily základy moderní lesnické vědy a školství ve střední Evropě.

Ing. Pavel Juřík

První lesnická škola v Úsově

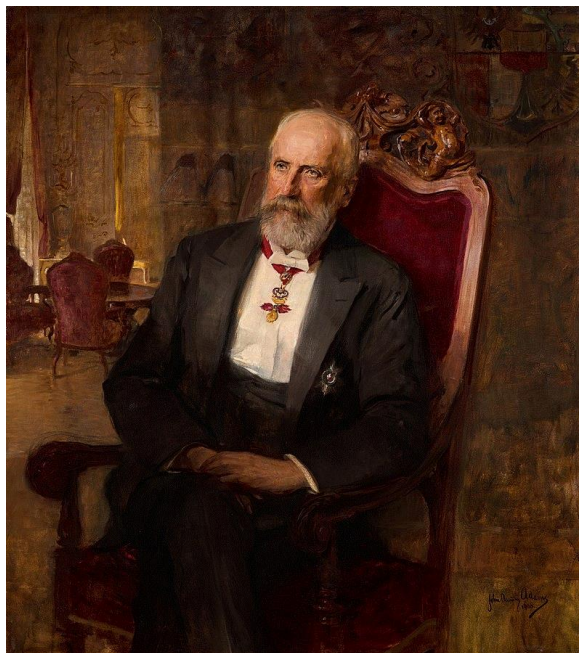
Protože habsburská monarchie vlastnila na území Čech, Moravy a Slezska jen malou rozlohu lesů, stát ponechal zodpovědnost za výchovu lesních odborníků na soukromých majitelích lesů. Milníkem lesnického školství na Moravě se stal roku 1852, kdy byla založena již zmíněná dvouletá lesnická škola na lichtenštejnském zámku v Úsově. O rok dříve se na jejím založení a financování dohodl zakládací výbor, který měl přes sedm desítek členů, nejvýznamnějšími byli kníže Alois II. z Liechtensteinu, kníže Salm-Reifferscheidt, kníže Lobkowitz, hrabě Belcredi a Mitrovský a další. Kníže Alois II. nabídl pro její založení zámek v Moravské Třebové nebo v Úsově i s potřebným lesním pozemkem pro výuku, nakonec byl jako vhodnější vybrán úsovský zámek.

Zámek v Úsově u Litovle vznikl přestavbou gotického hradu, který měl podobu francouzského kastelu s věžemi po obvodu hradby.

O vznik lesnické školy v Úsově se významně zasloužil nadlesní v Bzenci Johann Friedrich Bechtel (1800-1868). Na moravské panství hraběte Belcredi přišel roku 1823 z rodného Hanau v Německu, protože bzenecké lesy byly ve velmi špatném stavu. Lesy dokázal dát do roku 1848 do pořádku. V červnu 1850 předložil v c. k. Moravsko-slezské společnosti k podpoře zemědělství, přírodovědy a vlastivědy návrh na založení lesnické školy, která měla být financována z příspěvků největších

vlastníků lesů. Současně vypracoval návrh stanov Mährisch—sleischer Forstshulverein (Moravsko-slezského lesnického školního spolku) jehož členové (přes 70) přispívali na provoz školy podle výměry lesů a současně mu darovaly mnoho cenných knih a technického vybavení. Vyučovacím jazykem byla němčina.

Kníže Alois II. z Liechtensteinu a jeho nejstarší syn kníže Jan II. zvaný „Dobrý“ se zasloužili o rozvoj lesnické vědy a školství. Moderní poznatky aplikovali v knížecích lesích, které patřily k nejlépe obhospodařovaným ve střední Evropě.

Výuka byla zahájena slavnostně 3. října 1852 za účasti členů spolku a dalších vzácných hostů. V každém ročníku studovalo okolo 20 studentů. Školné platili jen synové, jejichž otcové nebyli lesníky, od roku 1876 ho platili všichni žáci. Spolek poskytoval stipendium pro 3-5 nemajetných žáků, dalších 5-8 stipendií ročně poskytovali budoucí zaměstnavatelé studentů.

První ředitelem této školy byl do roku 1855 velmi zkušený lesník Josef Wessely (1814-1898). Pocházel z Rakouska, vystudoval Polytechnický institut ve Vídni a lesnickou školu v Mariabrunn. V letech 1837-1840 pracoval jako geometr při zaměřování státních lesů v Tyrolsku. Od roku 1855 byl generálním lesmistrem státních lesů v Rakousku, později vyučoval na Vysoké škole zemědělské ve Vídni. Připravoval rakouskou expozici na výstavě zemědělství a lesnictví v roce 1866 a na světové výstavě v Paříži roku 1867.

V letech 1867-1870 byl ředitel lesnické školy v Mariabrunn. Během své dlouholeté práce vydal na tři stovky knih a dalších publikací a článků. Jeho zásluhy o lesnictví v habsburské monarchii byly oceněny v roce 1866 udělením Zlatého kříže Řádu Františka Josefa a v roce 1877 řádem Železné koruny III. třídy 1877.

Vynikající úroveň vzdělání na škole v Úsově zaručovali zkušení praktici, kteří měli současně i moderní odborné vzdělání. Josef Wessely, Robert Micklitz (1818-1898) zkušený lesmistr z Kraňska, Ferdinand Fiscali (1827-1907) lesník Czerninů z Jindřichova Hradce a Eduard Lamberg (1832-1916) lesní adjunkt z lichtenštejnského panství Plumlov (pozdější ředitel lesnické školy v Bělé pod Bězdězem), položili základy moderního lesnického školství na Moravě. Tito odborníci vyučovali nejen teorii, ale i praktickou práci lesníků.

Na úsovském zámku se dodnes dochovaly původní učební pomůcky, sbírky loveckých trofejí, stromů a rostlin, i původní učebna, první lesnické školy na Moravě.

Z tehdy vyučovaných předmětů připomeňme alespoň dějiny lesnictví, aritmetiku, geometrii, trigonometrii a stereoskopii, geologii a půdoznalectví, kreslení map, mysliveckou a lesnickou zoologii a entomologii, lesnickou botaniku, obnova a ochrana lesa, oceňování lesů, nauka o myslivosti, lesní správa a zákony. K výuce budoucích lesníků pomáhaly rozsáhlé sbírky vycpané zvěře, sbírky hmyzu nebo modely lesnických a mysliveckých zařízení, které se v Úsově dochovaly dodnes.

V roce 1855 Wessely z úsovské školy odešel, protože po změně stanov se měl stát podřízeným jednatelem spolku. Řízením školy byl pověřen profesor Micklitz, který nepřijal funkci ředitele a odešel do Čech jako ředitel nově založené lesnické školy v Bělé pod Bezdězem. V letech 1855-1858 byl ředitelem Franz Keller. S ním ze školy odešel i Ferdinand Fiscali, který přijal místo lesmistra na velkostatku hraběte Colloredo-Mansfelda v Dobříši. Později Fiscali odešel na místo ředitele lesnické školy v Bělé pod Bezdězem, ze které se roku 1858 Robert Micklitz vrátil do Úsova jako ředitel školy.

Cedule označující knížecí lesnický úřad je ve sbírkách muzea dodnes.

Mezi rarity sbírek na zámku v Úsově patří nábytek vyrobený z kořenů stromů.

Les a lov patřily mezi významné národohospodářské obory, proto jim byla v 19. století věnována pozornost i v oblasti muzejnictví. Jako první vzniklo v roce 1842 lesnické a myslivecké muzeum v loveckém zámku Ohrada u Hluboké, které založil v roce 1842 kníže Jan Adolf II. ze Schwarzenbergu. Připomeňme, že jeho manželkou byla Marie Eleonora princezna z Liechtensteinu.

Druhým lesnickým muzeem na území České republiky se stalo muzeum, které v roce 1900 otevřel kníže Jan II. z Liechtensteina na zámku v Úsově. Zde soustředil bohaté lovecké sbírky ze svých panství a z loveckých cest v Evropě, Indii a Africe. Dodnes si zde můžeme prohlédnout i školní pomůcky, modely lesnických a mysliveckých staveb, etymologické a dendrologické sbírky apod. Nalezneme zde například i původní učebnu první lesnické školy na Moravě.

Další osudy lesnické školy

Když se přesunul chlapecký seminář řádu německých rytířů z hradu Sovince do Opavy, uvolnily se zdejší učebny a ubytovací prostory. Byly nabídnuty lesnické škole v Úsově a ta se roku 1867 přesunula do Sovince. Jejím ředitelem se na 23 let stal Augustin Buchmayer (1839-1909), vrchní lesník hraběte Kinského a autor mnoha odborných publikací a významná osobnost lesnictví na Moravě. Zdejší režim studia ale připomínal spíše církevní seminář, včetně přísného denního režimu, což se neobešlo bez kritiky jak Josefa Wesseleho tak dalších vyučujících a studentů.

V roce 1896 nakonec škola přesídlila do Hranic na Moravě, zdejší město nabídlo nejlepší podmínky (sídlo nabízela i města Šumperk a Šternberk) a 3 hektary pozemků pro školní arboretum zdarma. Vznikly zde dva vzdělávací ústavy: Vyšší lesnický ústav a Nižší lesnická škola (tzv. revírnická škola). Jejich prvním ředitelem byl jmenován Ing. Herman Reuss (1848-1931) uznávaný odborník na hospodářskou úpravu a pěstování lesů.

Tomu se podařilo vytvořit kvalifikovaný pedagogický sbor. Pro výuku žáků sloužilo i arboretum, které bylo vysázeno okolo školy. Vyučovacím jazykem byla němčina, od roku 1862 se povinně vyučovala čeština. Po vzniku Československa lesnická škola v Hranicích na Moravě ukončila do roku 1920 svou činnost. Na její místo byla přesídlena Zemská střední lesnická škola z Jemnice (zal. 1907 jako dvouletá revírnícká škola, v roce 1918 povýšená na tříletou střední školu) s vyučovacím jazykem českým. Nový název školy byl Státní vyšší lesnická škola v Hranicích.

Za německé okupace byli roku 1940 studenti školy české národnosti přeloženi na vyšší hospodářskou školu v Přerově, kde mohli dostudovat. V Hranicích bylo zřízeno dvouleté lesnické učiliště pro obyvatele protektorátu a okolních území německé národnosti. V roce 1945 byla původní česká lesnická škola obnovena. Dnes v tradici svých předchůdců pokračuje Střední lesnická škola Hranice.

Fotografie: Ing. Pavel Juřík

Literatura: Pavel Juřík, Liechtensteinové, Historie a sídla knížecího rodu, Libri 2015